

خانواده تک فرزندی

مقدمه

فرزندآوری در سراسر تاریخ از کارکردهای مهم خانواده بوده است. ترغیب خانواده ها به داشتن یک فرزند سبب شده تا والدین با شعار دو فرزند کافی است در عمل به یک فرزند اکتفا کنند. تک فرزندی گرچه پدیده جدیدی نیست اما در جامعه ما در هیچ زمانی مانند الان فراگیر نبوده است. در میان آموزه های اسلامی نه تنها به تک فرزندی توصیه نشده بلکه با آن مخالفت و با رعایت شرایطی دعوت به ازدیاد نسل شده است بگونه ای که در قرآن کریم تکثیر نسل به عنوان یکی از مهم ترین اهداف ازدواج معرفی شده است.

زندگی ماشینی باعث شده تا زوج ها به داشتن تنها یک فرزند در زندگی خود بسنده کنند. این در حالی است که والدین تک فرزند همواره احساس گناه می کنند چون بر این باورند که تنها فرزند آنها در طول زندگی خود احساس تنهایی خواهد کرد و به اصطلاح لوس خواهد شد. درباره تک فرزندی دو باور وجود دارد. باور نخست اینکه چند فرزندی بسیار دشوارتر از تک فرزندی است. حال آنکه تک فرزندی مشکل تر است چون والدین فقط یک فرصت تکرار نشدنی برای تربیت فرزند خود دارند و باور دوم اینکه تک فرزندی بسیار ساده تر از چندفرزندی است. به دلیل کمتر بودن هزینه ها، نبود اختلاف بین خواهر و برادرها و... حال آن که تک فرزندی مشکلات روانی خاص خود را پدید می آورد. به هر حال تک فرزندی شمشیری دو لبه است که نقاط ضعف و قوت گوناگون دارد.

این مورد مزایا و معایبی برای والدین بچه دارد:

مزایا

هزینه کمتر برای خانواده، کنترل راحت تر تک فرزند، صمیمیت عمیق

والدین با تک فرزند، آرامش خانه (فرزند دیگری نیست تا با ناسازگاری آنان آرامش خانه از بین برود)، احساس امنیت و اعتماد به نفس بیشتر با تک فرزند به جهت رسیدگی بیشتر به او.

معایب

وابستگی شدید والدین به تک فرزند (این وابستگی سبب اضطراب تک فرزند می شود و همیشه نگران است که اگر صدمه ای به او برسد، والدین دچار لطمه روحی شدید خواهند شد)، حساسیت فراوان والدین درباره رفتار و گفتار تک فرزند که او را به رفتار و گفتاری نامطلوب می کشد و لوس می شود، مراقبت بیش از حد والدین که استقلال تک فرزند را به خطر می اندازد، وابستگی شدید تک فرزند به والدین که مانع دوست یابی او در ارتباط با همسالان می شود، تأثیر منفی بر رشد تک فرزند به جهت نبودن رقابت بازی یا درگیری با برادر یا خواهر، تسلیم پذیری والدین و عدم مخالفت با تک فرزند که سبب شکنندگی و آسیب پذیری در آینده می شود و نمی تواند ناامیدی ها و فشارهای روحی را تحمل کند، برخورد بزرگانه با کودک (این کار سبب می شود جلوی بچگی کردن او گرفته شود)، ارتباط کمتر با همسالان، به جهت نبودن برادر و خواهری در منزل از ایجاد ارتباط با همسالان خجالت می کشد.

و همینطور معایب و مزایایی برای کودک:

تنهایی

تنهایی برای یک کودک هم خوب است و هم بد. خوب از این جهت که والدین مجبور نیستند محبت و توجه خود را میان فرزندانشان تقسیم کنند و بد به این دلیل که کودک در برقراری ارتباط با دیگران دچار مشکل می شود و ممکن است حسود شود. اما برخی دیگر از این کودکان از آنجایی که کسی را ندارند تا با او رقابت یا بازی و دعوا

کنند و یا دوست و همدمی در منزل ندارند بنابراین برخی از احساسات را تجربه نمی کنند و فرصتی برای کنترل و مدیریت احساساتشان نخواهند داشت.

چه باید کرد؟

فرستادن بچه به مهدکودک: مهدکودک و آمادگی مکانی است که در آن کودک می تواند احساسات ناپنجار را در بازی با کودکان هم سن و سال خود تجربه کند. کودکان در سنین مهدکودک دوست دارند بیشتر اوقات را با والدین خود سپری کنند به همین دلیل گاه مهدکودک برای آنان ناراحت کننده است اما آنها نیاز دارند در برخورد و صمیمیت با کودکان هم سن و سال خود تجربه کسب و احساسات خود را عاقلانه کنند.

داشتن یک همبازی: هنگامی که کودکان مشغول بازی با دوستان هم سن خود هستند ممکن است به رفتارهایی چون مشارکت و ناتوانی در صحبت یا بحث کردن با دیگران برای دفاع از حقوق خود و... تمایل داشته باشند، پس والدین باید در این باره با تک فرزند خود صحبت کنند.

همچنین پس از اینکه فرزند شما وارد مدرسه شد ارتباط او با همسن و سالهایش را همواره حفظ کنید.

مثلا با بچه های همسایه ارتباط داشته باشد و یا او را در کلاسهای مختلف ثبت نام کنید. سعی کنید با بستگان و خانواده هایی رفت و آمد داشته باشید که فرزند همسن فرزند شما دارند.

رشد سریع

تک فرزند بودن، تأثیری بس فراوان بر مراحل رشد کودک دارد. برخی از کودکان تک فرزند، به دلیل زندگی در یک محیط بزرگسال

از لحاظ روحی و روانی بسیار سریعتر رشد می کنند و دنیا را از دید بزرگسالان می بینند.

چه باید کرد؟

توصیه می شود، شما و همسران باید کمتر به فرزندتان به عنوان تنها همدم خود وابستگی داشته باشید. والدین باید همیشه والدین فرزندشان بمانند نه همدم او.

توقعات بالا

علت تک فرزندی بسیاری از خانواده ها تجمع تمام امکانات رفاهی برای تنها فرزند خانواده است. با وجود اینکه تجمع امکانات برای یک بچه احتمال موفقیت وی را بسیار بالا می برد اما به موازات آن ممکن است توقعات والدین از فرزند خود را نیز افزایش بدهد.

همین موضوع باعث خواهد شد تا فرزند برای موفق شدن و انجام کارهای بزرگ زیر فشارهای روحی و روانی له شود.

چه باید کرد؟

کوچکترین کارهای فرزند خود را زیر ذره بین قرار ندهید. اجازه بدهید که وی حریم خصوصی و هویت مستقل برای خود داشته باشد. او باید احساس کند که شما به خاطر همان چیزی که هست دوستش دارید و توقعات غیر معمول از وی ندارید.

در فواصل زمانی مشخص با معلمان وی مشورت کنید. آنها می دانند که توانایی های فرزند شما تا چه حدی است. در صورت آگاهی از این توانایی ها دیگر انتظارات غیر معقول از آنها نخواهید داشت.

سرخوردگی

با توجه به اینکه تک فرزند، کانون تمام توجهات و محبت های والدین

در طول زندگی است به همین دلیل تا زمان ورود به دنیای خارج از خانه همه چیز را بر وفق مراد می بیند. اما به محض ورود به این دنیای جدید دچار سرخوردگی می شود چون همه چیز دیگر بر وفق مراد او نخواهد بود.

چه باید کرد؟

به فرزند خود بیاموزید که ممکن است در زندگی با ناکامی و مسائل زیادی مواجه شود که بر وفق مرادش نیستند. اما از همه مهمتر درخواست های فرزند خود را به سرعت اجرا نکنید. به او یاد بدهید که باید برای رسیدن به هدفش تحمل داشته باشد و صبر کند چون دنیای خارج از خانه هم اینگونه است.

منابع:

۱. بیابانگرد، اسماعیل، (۱۳۸۷)، فرزند من و رسانه، مرکز امور زنان و خانواده.

۲. تاجیک اسماعیلی، عزیز الله، (۱۳۷۵)، فرزند کمتر یا بیشتر، پیوند، شماره ۲۰۳، ۲۰۲، ۲۰۱.

۳. حق شناس، جعفر، (۱۳۸۸)، آسیب شناسی خانواده.

۴. خانواده ی پویا، (۱۳۸۶)، موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی.

۵. رسانه های جمعی و مشکلات خانوادگی، فروردین و اردیبهشت ۸۸، شماره ۲۵۴ و ۲۵۵.

۶. رحمتی شهرضا، محمد، (۱۳۹۱)، بررسی ازدیاد یا کنترل جمعیت، انتشارات فاتح خیبر.

۷. سادات، محمد علی، (۱۳۷۵)، رفتار والدین با فرزندان، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان.